

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพทุทเศศวรเป็นฐาน
เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดศรีสะเกษ
**Learning Management Model Based on Prasat Sripruthesuan to Enhance
the Cultural Intelligence of Mathayom 2 Students in Sisaket Province**

อนุชิตา สุระมิตร, วศิน ปัญญาวุธตระกูล, อัจฉรา ศรีพันธ์
มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย

Anuchida Suramit, Wasin Punyawuttakul, Atchara Sriphan
Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
✉: 5010.44Anuchida@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 03 January 2025; Revised: 27 February 2025; Accepted 08 March 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพทุทเศศวรเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดศรีสะเกษ ใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ครูผู้สอน รายวิชาประวัติศาสตร์ อาจารย์ผู้มีความเชี่ยวชาญในการสอนประวัติศาสตร์บนฐานชุมชน ผู้เชี่ยวชาญในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของปราสาทศรีพทุทเศศวร และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแนวคำถามในการสัมภาษณ์บุคคลากรครู บุคลากรอาจารย์มหาวิทยาลัย และบุคลากรผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระกำแพงใหญ่ เจ้าหน้าที่ประจำโบราณสถาน และปราชญ์ชาวบ้าน มีการวิเคราะห์ข้อมูลสร้างข้อสรุป และการวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาจำแนกประเด็นตามที่กำหนด ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัย พบว่าปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ด้านหลักสูตร ยังไม่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมที่แน่ชัด ยังไม่มีแนวทางการวัดและประเมินผลด้านความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลการเรียนรู้ 4) ด้านประเมินผลการเรียนรู้ 5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ และแนวทางดังกล่าวไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพทุทเศศวรเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพทุทเศศวรเป็นฐาน, ความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม, ปราสาทศรีพทุทเศศวรเป็นฐาน

Abstract

This study aims to develop a learning management model based on Prasat Sripruthesuan to enhance the cultural intelligence of Mathayom 2 students in Sisaket Province. The study aims to study the current situation and problems of cultural intelligence of Mathayom 2 students in Sisaket Province. The research method used interviews. Data were collected through interviews with history teachers, experts in community-based history teaching, experts in the history of Prasat Sripruthesuan, and 36 Mathayom 2 students. The research instruments included interview questions for teachers, university teachers, and the school director of Wat Sa Kamphaeng Yai, ancient site staff, and local scholars. The data were analyzed qualitative by categorizing the responses according to predefined issues. The reliability of the data was ensured by triangulation of data collection methods. The research found that there is currently, no specific curriculum related to the development of cultural literacy, and there are no clear guidelines for measuring and evaluating cultural intelligence. Therefore, the researchers studied effective learning management guidelines, which consist of 5 components: 1) curriculum, 2) learning management, 3) learning measurement, 4) learning evaluation, and 5) learning environment and atmosphere. These approaches were used to develop a learning management model on Prasat Sripruthesuan to enhance cultural literacy.

Keyword: Learning Management Model Based on Prasat Sripruthesuan, Cultural Intelligence, Based on Prasat Sripruthesuan

1. บทนำ

มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาตั้งแต่ในอดีต และได้ตกทอดมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยนิยามของมรดกทางวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะวัตถุ แต่รวมไปถึงความรู้ ความเชื่อ และธรรมเนียมปฏิบัติอื่น ๆ ด้วย ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันในหมู่นักวิชาการที่ทำงานเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมว่า มรดกวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบที่เป็นกายภาพหรือจับต้องได้ (tangible heritage) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดี งาน จิตรกรรม เป็นต้น และแบบที่ไม่เป็นกายภาพหรือจับต้องไม่ได้ (intangible heritage) เช่น ความเชื่อ ความศรัทธา ภาษา งานช่างฝีมือ เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะเป็นมรดกวัฒนธรรมใดก็ตาม ล้วนมีทั้งมิติที่เป็นกายภาพ และไม่เป็นกายภาพ ยกตัวอย่าง เช่น โบราณสถาน แม้โดยทั่วไปจะถูกจัดเป็นมรดกวัฒนธรรมทางกายภาพ แต่ก็มีสิ่งที่ไม่เป็นกายภาพแฝงอยู่ เช่น ความเชื่อ ความศรัทธา และในทำนองเดียวกัน มรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ เช่น ประเพณีต่างๆ ก็ยังมีสิ่งที่เป็นกายภาพแฝงอยู่ เช่น เครื่องแต่งกาย เป็นต้น (ปาริฉัตร เวทยนุกูล, 2564) ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกันส่งผลให้มีการรังสรรค์วัฒนธรรมที่ต่างกันทั้งความเชื่อ ภาษา โบราณวัตถุ โบราณสถานที่เป็นมรดกตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏให้เห็นว่าในแต่ละพื้นที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายแตกต่างกันไป ซึ่งในการดำเนินชีวิตเราต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนมาจากต่างวัฒนธรรม และมีความเชื่อที่แตกต่างกัน มีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ ซึ่งวัฒนธรรมที่ต่างกันนำไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความยอมรับภายใต้ความหลากหลายนี้ จึงต้องสร้างทักษะความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และสามารถอยู่ร่วมกันภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้

ความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence หรือ Cultural quotient: CQ) เป็นความสามารถของแต่ละบุคคลที่ปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทวัฒนธรรมใหม่ (Earley; & Ang. 2003) ซึ่งเป็นชุดของทักษะที่ช่วยสนับสนุนการจัดการข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเรียนรู้ความซับซ้อนของวัฒนธรรม และการปฏิบัติของทุก ๆ ชนชาติ รวมทั้งเป็นโมเดล พื้นฐานอย่างกว้าง ๆ ที่ช่วยในการสร้างความไว้วางใจกับผู้ร่วมงาน ในการเจรจาทำงานในความหลากหลายภายในสถานที่ทำงาน (Livermore, 2008) สอดคล้องกับ (Dyne; et al, 2009) ที่กล่าวถึงความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลที่มาจากวัฒนธรรมหนึ่ง สามารถตีความและเข้าใจพฤติกรรมและสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยของบุคคลในอีกวัฒนธรรมหนึ่งได้ โดยสามารถทำความเข้าใจ และปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายได้นักการศึกษาได้ศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม โดยมีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน เช่น (Thomas; & Inkson. 2003) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมว่าประกอบด้วย 3 ประการ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) คือ บุคคลที่มีความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการมีปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม โดยผู้นำจะต้องทราบว่าวัฒนธรรมมีความแตกต่างหลากหลายอย่างไร และวัฒนธรรมที่แตกต่างนั้นมีผลต่อพฤติกรรมที่แตกต่างอย่างไร 2) ด้านความมีสติ (Mindfulness) คือ บุคคลที่มีความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม จะต้องมีความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ในสถานการณ์ที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม 3) ด้านทักษะพฤติกรรม (Behavioral skills) คือบุคคลที่มีความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม จะต้องมีความสามารถในการเลือกปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม (สรารุณี ตรีศรี, 2561) อัง และคณะ (2007) ได้กล่าวถึงแนวคิดความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการดังนี้ 1) ด้านปัญญา (Cognitive CQ) คือการเรียนรู้และเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมเรื่องแบบแผนความประพฤติของคนที่มาจากต่างวัฒนธรรม 2) ด้านอภิปัญญา (Metacognitive CQ) คือความสามารถในการตระหนักรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม เน้นที่กระบวนการเรียนรู้ และความเข้าใจสถานการณ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม 3) ความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมด้านแรงจูงใจ (Motivational CQ) คือความสามารถของบุคคลในการควบคุมความสนใจความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และการทำงานในสถานการณ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม 4) ด้านพฤติกรรม (Behavioral CQ) คือความสามารถของบุคคลในการแสดงออกด้านพฤติกรรมทั้งทางวาจาและกิริยาท่าทางได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องมามีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มาจากต่างทางวัฒนธรรม (ชนัญญา ไยล่อ, 2560) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม 3 องค์ประกอบ ได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบของนักการศึกษาที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ 2) ด้านแรงจูงใจ 3) ด้านทักษะพฤติกรรม เพื่อสร้างความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

นอกจากนี้แล้วรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning Theory) ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้พบมาแล้วและประสบการณ์ที่พบในชั้นเรียน โดยนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือสะท้อนคิด Melaville, Berg and Blank กล่าวถึงกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไว้ 6 ประการ ได้แก่ 1) การให้บริการชุมชนเชิงวิชาการ

(Academically Based Community Service : ABCS) มีลักษณะเป็นการร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนในวันที่มีการจัดการเรียนการสอน โดยให้ความสำคัญในประเด็นของความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย โดยการให้บริการแก่ชุมชนรูปแบบนี้ เริ่มต้นจากความต้องการของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ การวิจัย และการดำเนินการต่าง ๆ 2) การศึกษาความเป็นพลเมือง (Civic Education) มีลักษณะ และวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ทางวิชาการของผู้เรียนกับการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน 3) การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Education) การศึกษาในประการนี้จะเน้นแนวคิดทางนิเวศวิทยาและความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ ให้ผู้เรียนลงพื้นที่ในสถานที่จริงเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมในชุมชน 4) การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) หรือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์โดยใช้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเป็นบริบทในการเรียนรู้การทำงานของผู้เรียนตามความต้องการและความสนใจของสมาชิกชุมชน 5) การเรียนรู้โดยการบริการ (Service Learning) เป็นการบูรณาการระหว่างการให้บริการชุมชน กับการศึกษาเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อประชาชนและชุมชน 6) การเรียนรู้โดยการใช้การทำงานเป็นฐาน (Work-Based Learning) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนใช้เวลาอยู่กับผู้ที่มีประสบการณ์เพื่อขอคำปรึกษา หรือให้ข้อมูลเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพตลอดจนเรียนรู้แบบอย่างที่ดีจากผู้มีประสบการณ์ เพื่อทำความเข้าใจ โดยผู้สอนเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทำ (สุวิมล คำนวน, 2565) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชนโดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) คือปราสาทศรีพทุทเศศวรเป็นฐาน ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษ

ปราสาทศรีพทุทเศศวร หรือปราสาทสระกำแพงใหญ่ ตั้งอยู่ในบริเวณวัดสระกำแพงใหญ่ หมู่ที่ 1 บ้านสระกำแพงใหญ่ ตำบลสระกำแพงใหญ่ อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ เป็นศาสนสถานแบบเขมร ทั้งในด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม รวมทั้งความเชื่อในการนับถือศาสนาจากหลักฐานที่ปรากฏสันนิษฐานว่าเดิมเป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดู โดยดูจากทับหลังที่สลักภาพบุคคลเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับความเชื่อในศาสนาฮินดู ภายหลังเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลในดินแดนแถบนี้จึงเปลี่ยนเป็นศาสนสถานของศาสนาพุทธโดยได้ขุดพบพระพุทธรูปนาคปรกปางสมาธิ โบราณสถานแห่งนี้สะท้อนให้เห็นพัฒนาการทางวัฒนธรรมและความเจริญรุ่งเรืองในพื้นที่ และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ให้กับนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และต่างจังหวัดได้มาศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์แห่งนี้

การจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์จากตำราให้แก่ผู้เรียน โดยผ่านทางครูผู้สอน การเรียนในลักษณะนี้ ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ (passive) เอาความรู้ และประสบการณ์จากผู้สอนทางเดียว ไม่มีโอกาส และไม่ได้เรียนรู้วิธีแสวงหาประสบการณ์อื่นที่นอกเหนือจากประสบการณ์ความรู้ที่เรียน ปัจจุบันประเทศไทยมีความพยายามที่จะก้าวล่วงการเรียนในแบบที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับเอาความรู้เพียงฝ่ายเดียวมาเป็นแบบผู้เรียนแสวงหาประสบการณ์ความรู้จากการลงมือกระทำด้วยตนเอง (learning by doing) โดยมีผู้สอนเป็นผู้ช่วยคอยให้คำแนะนำหรือการแนะนำผู้เรียน

จะต้องดำเนินการเองทั้งในชั้นวางแผน ชั้นปฏิบัติการ และชั้นสรุป เพื่อประมวลความรู้เข้าด้วยกันอย่างมีระเบียบ เกิดเป็นประสบการณ์ (experience) และพร้อมที่จะนำไปใช้ ระบบการเรียนการสอนแบบนี้ในทางการศึกษาเรียกว่า “child centered” หรือที่เรียกว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับรายวิชาประวัติศาสตร์เพื่อให้นักเรียนได้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบันได้

จากการจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่านักเรียนยังขาดความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม คือ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ขาดแรงจูงใจในการที่จะศึกษาเรียนรู้ขาดความตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และยังขาดความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากโรงเรียนกำแพงรองรับนักเรียนจากหลายอำเภอซึ่งมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ทั้ง ลาว กูย เขมร แต่ละชาติพันธุ์มีภาษา วัฒนธรรม และความเชื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งภาษาที่ต่างกันนำไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ แรงจูงใจ และความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงต้องพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม จึงเป็นทักษะสำคัญที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบนฐานชุมชนโดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) คือปราสาทศรีพูกุเป็นฐาน เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนทั้งในด้านของวิชาการ ที่สะท้อนถึงที่มาทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ภาษา และมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ของชาวอำเภอบุณฑลบุรี จังหวัดศรีสะเกษ การได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เกิดการผสมผสานสิ่งใหม่ที่รับเข้ามา กับสิ่งที่อยู่แล้วในชุมชน ซึ่งมีความหมายมากกว่าแบบฝึกหัดในชั้นเรียน ผู้เรียนจะชื่นชมยินดีกับการทำงานร่วมกันเป็นทีม ความรับผิดชอบส่วนบุคคล และทักษะใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในชุมชนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ของชุมชน ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน จึงจัดทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในสถานที่จริง และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า มีความหมายสำหรับนักเรียน และสามารถนำองค์ความรู้ในครั้งนี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดศรีสะเกษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 4 กลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มนักเรียน ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกำแพง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 36 คน 2) กลุ่มครูผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ จำนวน 3 คน 3) กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอนประวัติศาสตร์บนฐานชุมชน จำนวน 2 คน 4) กลุ่มผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของปราสาทศรีพูกุญชร จำนวน 3 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชาประวัติศาสตร์ จัดให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดในหน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาปราสาทศรีพูกุญชรซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งถ่ายทอดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมโดยใช้ปราสาทศรีพูกุญชรเป็นฐาน 3) ด้านการวัด มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เลือกวิธีการวัดผลโดยใช้ที่เหมาะสม โดยวัดความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในช่วงเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม โดยใช้ปราสาทศรีพูกุญชรเป็นฐาน 4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยประเมินจากผลการจัดการเรียนรู้ ทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนและนำแบบวัดความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม มาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นมากที่สุด และ 5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ โดยเอื้อต่อการพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ในครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ในสถานที่จริงคือปราสาทศรีพูกุญชรเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมได้รับประสบการณ์ตรง และสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ไปพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นจริง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

- 3.1 แนวคำถามในการสัมภาษณ์นักเรียน
- 3.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ครูที่สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์
- 3.3 แนวคำถามในการสัมภาษณ์อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญการสอนประวัติศาสตร์บนฐานชุมชน
- 3.4 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ด้านประวัติความเป็นมาของปราสาทศรีพูกุญชร
- 3.5 แนวทางการสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องหลักฐานทางประวัติศาสตร์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

4.1 นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนประวัติศาสตร์ฐานชุมชน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาปราสาทศรีพูกุญชร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

4.2 เลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) ดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มครูผู้ที่มีประสบการณ์ สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ จำนวน 3 คน
- 2) อาจารย์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอนประวัติศาสตร์บนฐานชุมชน 2 คน
- 3) ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของปราสาทศรีพูกุญชร จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระกำแพงใหญ่ เจ้าหน้าที่ประจำโบราณสถาน และประชาชนชาวบ้าน
- 4) นักเรียนที่เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และอยู่ในชุมชนท้องถิ่นอุทุมพรพิสัย จำนวน 36 คน

4.3 เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานขอความร่วมมือในการสอบถามและสัมภาษณ์ไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการคัดเลือกไว้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตัวเองจากกลุ่ม ตัวอย่างเป็นรายบุคคลตามแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อช่วยในการสัมภาษณ์ และเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลสร้างข้อสรุป เป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจดบันทึก วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Method triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบโดยพิจารณาจากการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจดบันทึกเพื่อรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลประเภทเอกสารจากแหล่งที่มาที่เชื่อถือได้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ของการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีรายละเอียดของประเด็นที่ศึกษา 2 ประเด็นดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต ทำให้ทราบถึงกระบวนการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่งข้อมูลที่น่าเสนอโดยรวบรวมผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอนประวัติศาสตร์บนฐานชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระกำแพงใหญ่ประชาชนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ประจำโบราณสถาน พบประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) ด้านหลักสูตร พบว่ายังไม่มีหลักสูตร แต่มีการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ซึ่งทุกโรงเรียนมีการส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในชุมชน

มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และการตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ จัดกิจกรรมการอภิปรายและการ
วิจารณ์การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การทัศนศึกษา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม

2) ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่าด้านการจัดการเรียนรู้ ควรใช้รูปแบบ Active learning ให้ผู้เรียนได้
ลงมือปฏิบัติ และควรมีลักษณะดังนี้ 1) การเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การศึกษาผ่านสื่อ
หลากหลายรูปแบบ 3) การเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) การฝึกทักษะการวิเคราะห์และ
ตีความหลักฐาน 5) การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี

3) ด้านการวัดผล พบว่า ครูผู้สอนต้องมีการวัดผลที่หลากหลายเหมาะสมและประเมินตามสภาพจริง
โดยครูต้องมีวิธีการดังนี้ 1) การประเมินจากการสังเกต 2) การประเมินจากผลงาน 3) การทดสอบแบบเขียน
อธิบาย 4) การประเมินจากการอภิปรายและการนำเสนอ 5) เกณฑ์การประเมิน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนผู้เรียนมี
ความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมมากขึ้น

4) ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และมี
ประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และได้ฝึกฝนทักษะการคิดเชิงวิจารณ์และการเข้าใจความ
หลากหลายทางวัฒนธรรมจะมีความสุขสนุกกับการเรียนรู้มากขึ้น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า ครูจะต้องจัดมุมห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการ
เรียนรู้ สร้างสื่อการสอนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเยี่ยมชมโบราณสถานจะช่วยกระตุ้นความสนใจของ
ผู้เรียน และทำให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวามากขึ้น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้เด็กเรียนมีทักษะการสื่อสาร
และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการจัดการเรียนรู้ควรจัดให้มีการไปเรียนรู้ในสถานที่จริงมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมี
ความรู้สึกร่วมเห็นถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม สามารถเข้าใจ และเคารพในความหลากหลายทาง
วัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

จากการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่สอดคล้องและนำไปใช้
ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพุกเทพศวรเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทาง
วัฒนธรรม คือมีการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช
2560) โดยบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาครูผู้สอนมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลาง (Active Learning)

**2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพุกเทพศวรเป็นฐานเพื่อ
พัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม** โดยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎี
รูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบการ
จัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3)
ด้านการวัดผลการเรียนรู้ 4) ด้านประเมินผลการเรียนรู้ และ 5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้
ดังนี้

1) ด้านหลักสูตร ครูผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชนเพื่อ
พัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม

2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการสอดแทรกประเด็นความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพฤทเธศวรเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ SIVA model ในการจัดการเรียนรู้

3) การวัดผลการเรียนรู้ เกิดจากการสัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ และจากแบบวัดความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียน

4) ด้านประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการลงพื้นที่ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมรวมทั้งได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมมีต่างกัน ใช้ภาษาที่แตกต่างกัน

5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพฤทเธศวรเป็นฐานในการเรียนรู้

เมื่อได้แนวทางการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพฤทเธศวรเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม แล้วนั้นผู้วิจัยสามารถนำแนวทางดังกล่าวข้างต้นไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพฤทเธศวรเป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมต่อไปได้

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การจัดการเรียนรู้ในสาระประวัติศาสตร์ ในด้านหลักสูตรยังไม่มีหลักสูตรที่ใช้ในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม แต่มีการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับเกียรติศักดิ์ วงษ์เลี้ยง (2565) ที่ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ พบว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ นอกจากนี้ยังพบว่าทุกโรงเรียนมีการส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในชุมชน มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และการตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ จัดกิจกรรมการอภิปรายและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงการทัศนศึกษา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2561) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในบทเรียนให้สัมพันธ์กับชุมชน ผ่านการบูรณาการสาระความรู้ในหลายศาสตร์กับประเด็นปัญหาในโลกที่เป็นจริง และเป็นเรื่องใกล้ตัวในชุมชนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน เน้นทักษะการคิด การแก้ปัญหา เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติจริง มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้านการจัดการเรียนรู้ ควรใช้รูปแบบ Active learning ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ครูจะต้องจัดมุมห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ มีโมเดลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สร้างสื่อการสอนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การได้ไปเยี่ยมชมโบราณสถานจะช่วยให้กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และทำให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวามากขึ้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้นักเรียนมี

ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการจัดการเรียนรู้ควรจัดให้มีการไปเรียนรู้ในสถานที่จริงมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกร่วมเห็นถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม สามารถเข้าใจ และเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ ชุดิฆมา มั่นเหมาะ (2562, หน้า 204) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองและสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดพิจิตร ตลอดจนความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอดีตที่สืบทอดมาปัจจุบัน อีกทั้งผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจากประสบการณ์ตรงภายนอกห้องเรียน ก่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกการร่วมมือกันอนุรักษ์ และวางแผนแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพิจิตรที่ยังหลงเหลืออยู่ ด้วยประการนี้จึงถือว่าเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังเยาวชนรุ่นหลังให้ตระหนักถึงคุณค่าและเห็นถึงความสำคัญ รวมทั้งยังทำให้เกิดการตื่นรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองเก่าพิจิตร และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับตุลย์ จันทรอูตม (2564) ที่ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชิงบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม บนถนนราชดำเนิน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชิงบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมบนถนนราชดำเนินจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เหมาะสมคือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มอง สืบ ยืน (Mong Seup Yeun Learning Model) แบ่งการเรียนรู้เป็น 3 ชั้น คือชั้นมอง A (Autonomous Teacher) เป็นการจัดการเรียนรู้ภายในห้องเรียนและการลงพื้นที่จริงผ่านวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ชั้นสืบ C (Cultural Transmision) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการอภิปรายกลุ่มย่อยแบบโต้เถียงกลม ร่วมกับการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ ชั้นยืน C (Conservative Innovation) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสร้างนวัตกรรมเพื่อการอนุรักษ์ โดยรูปแบบ มอง สืบ ยืน (Mong Seup Yeun Learning Model) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ACC (ACC Learning Management) ดังที่กล่าวมานั้นเมื่อได้ทำการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมนั้นต่างก็มุ่งเน้นไปที่การปฏิสัมพันธ์เชิงพื้นที่คือทำให้ผู้เรียนได้ไปเรียนรู้ยังแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรทางวัฒนธรรม และเข้าใจการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ซึ่งอาศัยทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ควรศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์บนฐานชุมชนอย่างละเอียด เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา
- 2) ควรมีการวางแผนก่อนการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ ในการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สถานที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ในแต่ละขั้นตอนต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ และ

กำหนดเวลาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้

3) ครูควรมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถานที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลการเรียนรู้ 4) ด้านประเมินผลการเรียนรู้ และ 5) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1) ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐานไปใช้ในแหล่งเรียนรู้อื่นที่อยู่ใกล้กับโรงเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมอย่างครบถ้วน

2) ควรศึกษาข้อมูลการใช้สถานที่เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่หลากหลายเพื่อให้สามารถสร้างและออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม กับสถานที่ต่าง ๆ และเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง สร้าง ปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้กับสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ในจังหวัดศรีสะเกษ นำไปสู่การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมโดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เรียกว่า SIVA Model ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

S = Skills ทักษะ

ทักษะที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ คือ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ โดยให้นักเรียนศึกษา และตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปราสาทศรีพูกุญชร โดยสามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามลำดับเวลาได้ถูกต้อง คือการเข้ามาของสองศาสนาปรากฏให้เห็นจากหลักฐานภาพสลักทับหลังของปราสาทศรีพูกุญชรของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และการขุดพบพระพุทธรูปนาคปรก สามารถเปรียบเทียบอายุของโบราณสถานคือปราสาทศรีพูกุญชรกับปราสาทอื่น ๆ ที่สำคัญในพื้นที่อีสานใต้ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้หลายมุมมองโดยมีหลักฐานมาสนับสนุน นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ตีความประติมากรรมสำริดที่ขุดพบที่ปราสาทศรีพูกุญชรว่าประติมากรรมชิ้นนี้สร้างมาเพื่อวัตถุประสงค์ใด และมีความสำคัญอย่างไร

I = Interaction การปฏิสัมพันธ์

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพูกุญชรเป็นฐาน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์ทั้งกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ในชุมชน นักเรียนได้ลงพื้นที่ศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ ปราสาทศรีพูกุญชร และ วัดสระกำแพงใหญ่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชนกระบวนการเรียนรู้ครั้งนี้มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของนักเรียนทั้ง 36 คน ผ่านการแบ่งกลุ่มและทำกิจกรรมร่วมกัน แม้ว่านักเรียนแต่ละคนจะมาจากครอบครัวที่มีพื้นฐานและชาติพันธุ์แตกต่างกัน แต่สามารถ

เรียนรู้และทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น ความร่วมมือนี้ช่วยเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการศึกษามรดกทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

V = visual thinking กระบวนการคิดเป็นภาพ

การจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ลงพื้นที่ศึกษาปราสาทศรีพูกฤเทศวร ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม แม้ปราสาทจะมีอายุกว่าพันปีและได้รับความเสียหายตามกาลเวลา แต่การสัมผัสสถานที่จริงช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของโบราณสถานแห่งนี้ จากการเรียนรู้ นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม “จากภาพในจิตใจ สู่ภาพ AI มรดกทางวัฒนธรรม สะท้อนความเชื่อ ร้อยเรียงเรื่องเล่าสู่นิทาน 9 ช่อง” โดยจินตนาการถึงชุมชนในอดีต ตั้งแต่ยุควัฒนธรรมขอมโบราณ การเข้ามาของชาวกูยจากนครจำปาศักดิ์ จนถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวลาวในยุคหลัง นักเรียนต้องเชื่อมโยงเรื่องราวเหล่านี้เข้ากับประวัติของปราสาท ตลอดจนสถาปัตยกรรมและโบราณวัตถุที่ค้นพบในบริเวณดังกล่าวกระบวนการเรียนรู้รูปแบบนี้ช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมความเข้าใจทางวัฒนธรรมผ่านการคิดเป็นภาพ

A = attitude ทักษะคติ

นักเรียนมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปในการมองโบราณสถานปราสาทศรีพูกฤเทศวร โดยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญที่เชื่อมโยงกับตนเองและชุมชน เห็นถึงภูมิปัญญา ความเชื่อ และวิถีชีวิตของบรรพบุรุษ ผ่านการศึกษาโบราณสถานแห่งนี้ นอกจากนี้ ยังช่วยลดอคติทางชาติพันธุ์ และส่งเสริมความสามารถในการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม



รูปภาพที่ 1 SIVA Model รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปราสาทศรีพูกฤเทศวรเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดศรีสะเกษ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกียรติศักดิ์ วงษ์เลี้ยง. (2565). *การพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อการรู้เท่าทันสังคมผ่านชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]*.
- ชนัญญา ไยล่อ. (2560). *การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดความฉลาดทางวัฒนธรรม และแนวคิดอุปนิสัย 7 ประการ ของสติเฟโนอาร์ โควี เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในองค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]*.
- ชุติมา มั่นเหมาะ. (2562). *การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองเก่าพิจิตรบนฐานชุมชน [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]*.
- ตุลย์ จันทร์อุดม. (2564). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชิงบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม บนถนนราชดำเนิน จังหวัดนครศรีธรรมราช [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]*.
- ปาริฉัตร เวทญกุล. (2564). *มรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพกับพิพิธภัณฑ์. ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)*.
- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 10(1), 133-149.*
- สรารุณี ตรีศรี. (2561). *การศึกษาความฉลาดทางวัฒนธรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษา: การวิจัยผสมวิธี [ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]*.
- สุวิมล คำนวน. (2565). *การจัดการเรียนรู้วรรณคดีวิจักษ์ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา เรื่องลิลิตตะเลงพ่ายกับวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- Ang, S., Van Dyne, L., & Koh, C. (2007). Cultural intelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation, and task performance.



Management and Organization Review, 3(3), 335–371. <https://doi.org/10.1111/j.1740-8784.2007.00082.x>

- Van Dyne, L., Ang, S., & Livermore, D. (2009). Cultural intelligence: A pathway for leading in a rapidly globalizing world. In K. M. Hannum, B. McFeeters, & L. Booyesen (Eds.), *Leadership across differences: Cases and perspectives* (pp. 131–138). CQ: Pfeiffer.
- Earley, P. C., & Ang, S. (2003). *Cultural intelligence: Individual interactions across cultures*. Stanford University Press.
- Livermore, D. (2008). *Cultural intelligence and leadership project*. Global Learning Center.
- Thomas, D., & Inkson, K. (2003). *Cultural intelligence: People skills for global business*. Berrett-Koehler.